

Építészeti műszaki leírás

KRITIKAI SZEMPONTOK:

Kapcsolatok:

- a* külső működőképesség – városlépték
b belső működőképesség – funkció

Hatékonyság:

- a* fizikai megjelenés – anyag, szerkezet
b pszichikai élmény – külső-belső tér

ÉRTELMEZÉS:

Külső, városléptékű megfelelés

A terület téri problémái a funkciótól függetlenek, megoldásuk nem függ a rendeltetéstől.

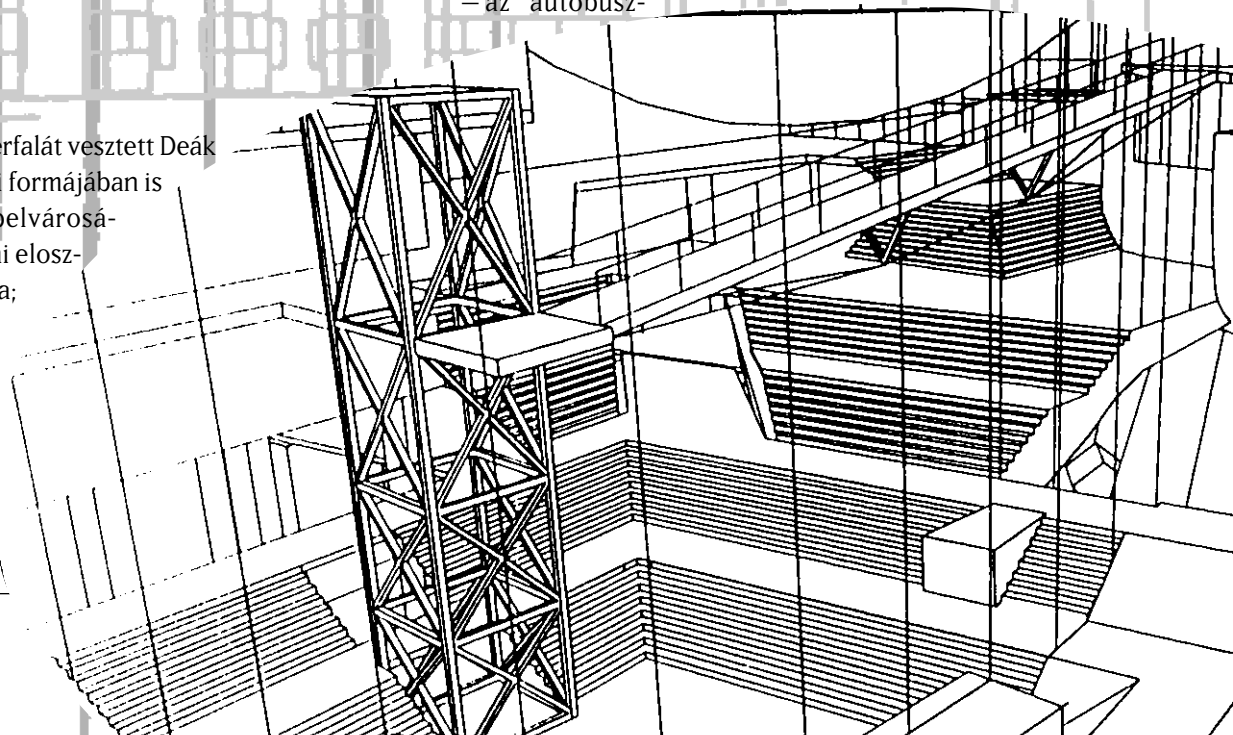
DEÁK-TÉR

- az eredeti térfalát vesztett Deák tér jelenlegi formájában is Budapest belvárosának forgalmi elosztó központja;

- a színház kapuzatát képezi;
- áteresztő térfal:
elválaszt – összekapcsol,
funkciója van,
lépcsővel járható,
terasz, kilátó, fogyasztótér,
reklám-, vetítési, transzparens felület.

ERZSÉBET TÉR

- az autóbusz-pályaudvar adottság, rendeltetése bizonytalan;
- önmagában a park a kiírásban jelzett tervpályázati következtetések alapján, körülkerített, pihenő park funkciót kap;
- a színház egy lüktető városi téréből való megközelítést, térélményt igényel;
- az autóbusz-

pályaudvarból kialakítható Nemzeti Szalon oldottabb sziluettje másodlagos térfal, a színház épülettel kell térfalat képezni.

ANDRÁSSY ÚTI TENGYELY

- a tengely alig metsz a beépítési területbe;
- az Andrassy út jobb vagy bal oldali járdáján közelítve a fák és épületek takarják a rálátást;
- a torkolathoz érve tárul fel a tér, és akkor az egész épület válik látványá.

BAJCSY-ZSILINSZKY ÚTI TÉRFAL

- a beépítési problémák sűrítménye;
- határozott, zárttérfal-igény;
- az eredeti beépítési vonal visszaállítása;
- áteresztő, nyitotttérfal-megoldás;
- a Finta-házat és a templomot összekötő oszlopsor kemény, független rendező erő, amely lehetővé teszi a mögöttes részek szabad térformálását;
- ráközelítésben térfal, közelről átjárható térfal;
- az oszlopsor formálása stilisztikai feladat.

A SZÍNHÁZ

A színházi üzem belső működési rendszere öntörvényű, de nem függetleníthető a külső kapcsolataitól.

MEGFELELÉS

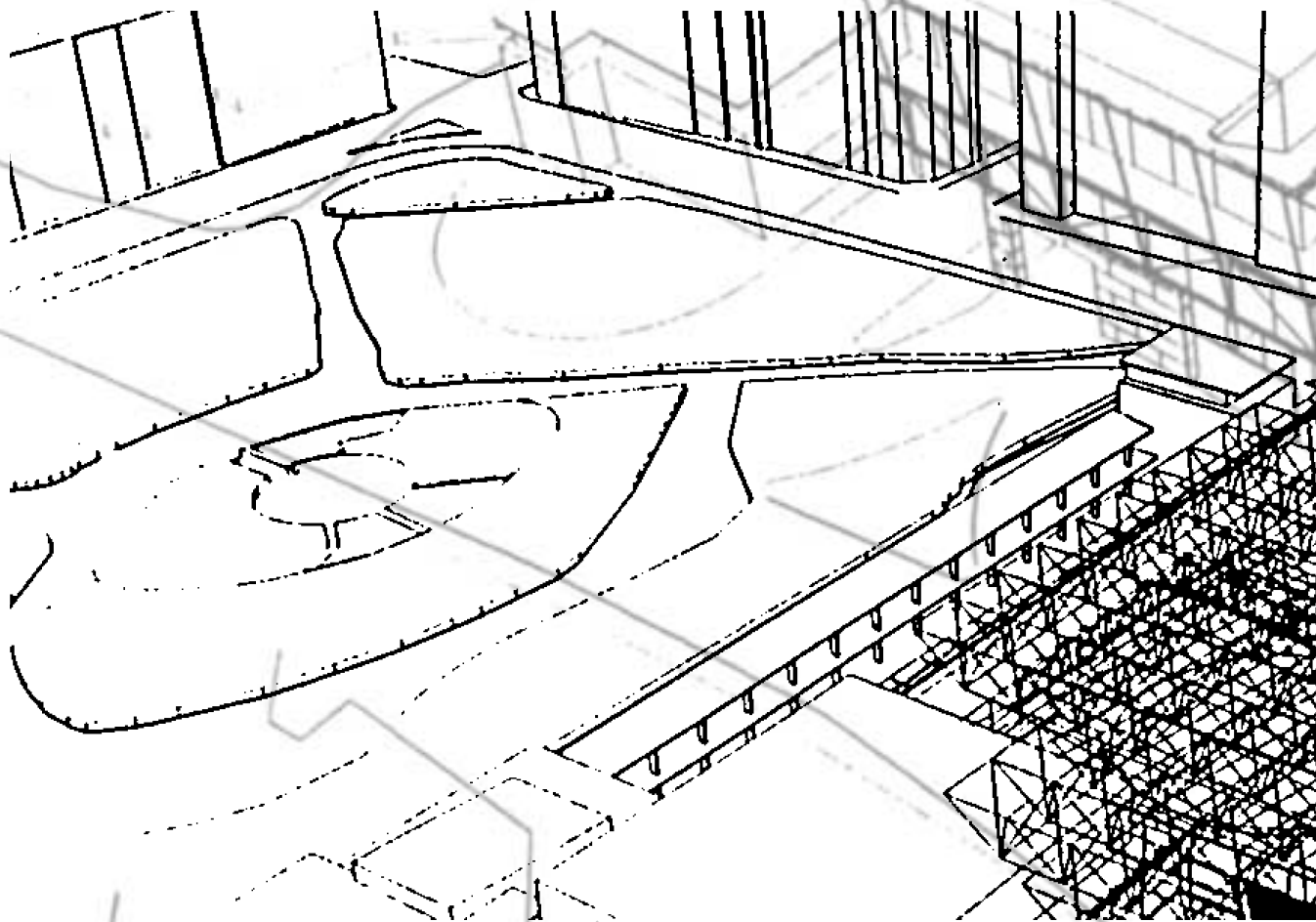
A hivatkozott feltételeken túl az épített és természeti környezet meghatározó.

Tervünk a környezeti és belső funkcionális igények szerves következménye.

A tervpályázati kiírás határozott programot adott:

- környezeti igények,
- színházi funkció,
- nagyságrendi igények,
- a beépíthető területek határai.

A terv általam feltételezett maradéktalan reakció. A korlátok, kötöttségek válaszingert gerjesztettek. A megoldhatatlannak tűnő problémák, a kezdeti op-

ponensi magatartás után a feladattal szembeni alázzattal az igények tudomásul vételével párosult. Az építészeti túlfűtöttség, a színházi technológiák fontosságának belátásához vezetett. Ennek belátásához, hogy egy építészeti pályázaton belül képtelenség minden problémaretegre átfogó megoldást találni. Igazából ezt a munkát most lehetne indítani.

Mert.

Reagáltam a környezeti problémákra, úgy érzem kifogástalan belső funkcionális rendszert terveztem. Építészeti forma, tömeg, arány dolgában létrehoztam, amit szerettem volna. Sikertelen fenntartanom az összhangot az építészeti, a szerkezeti, az épületgépészeti rendszerek és a színháztechnológiai elvárások között. Az épület térbeliségéről a terv részletessége miatt szóbeli magyarázatot, kiegészítést képtelenség hozzáadni. Ami a szemet nem győzi meg, csak magyarázkodás. A kezdeti szembenálló, kifogásoló magatartás a megoldásokkal arányban alázattá változott. Átértékelte az építész feladatát.

Vagyis a színház a Színház. Gyönyörű építészeti feladat.

De.

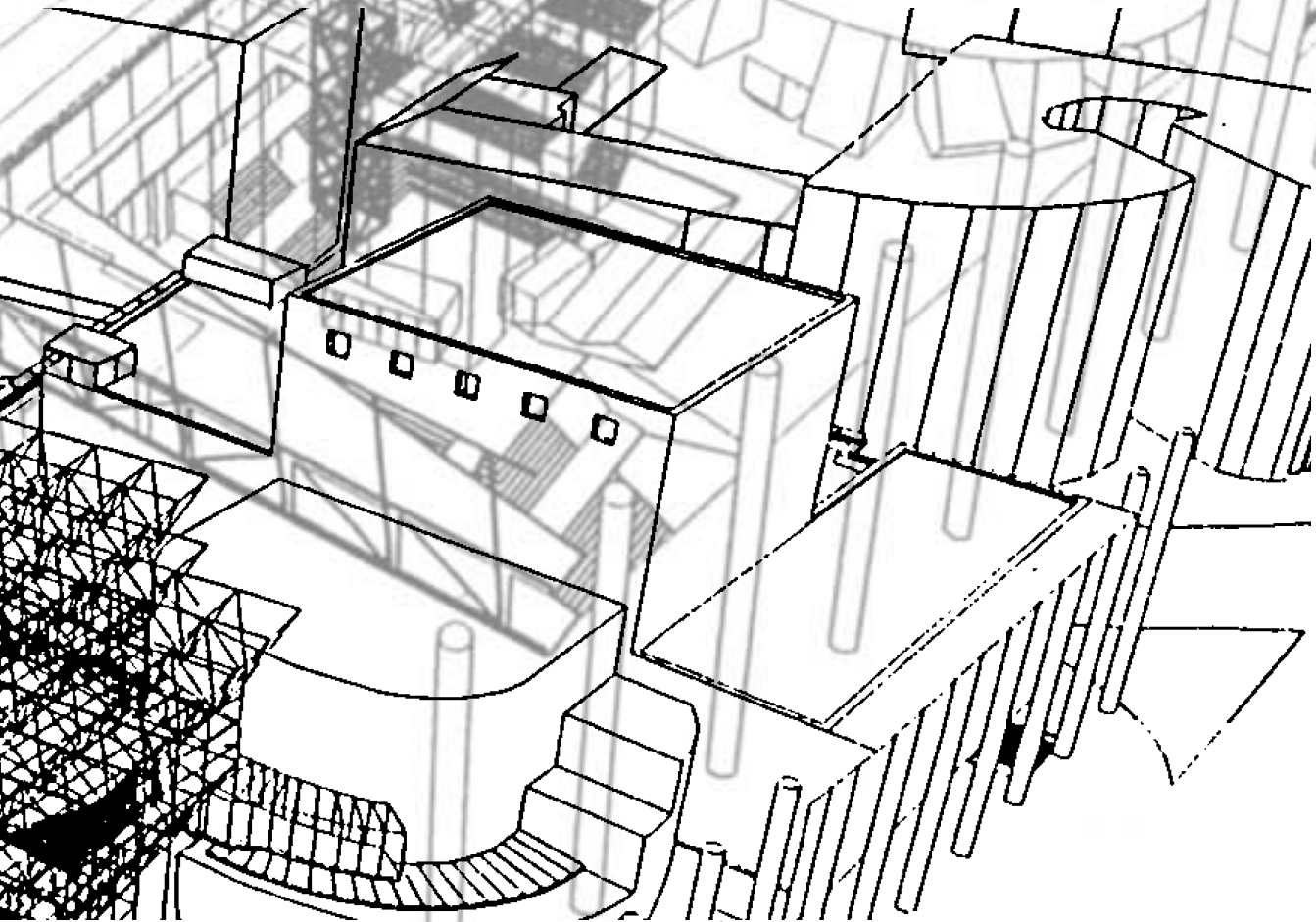
Az építész nem specialista. Nem ért a színháztechnológiához, hiába a rátanulás. Térbeli lehetőségek

kielégítése, ez az építész feladata és nem több. A közönségmozgatás ünnepélyessége, a látvány, a környezet komplexitása.

Tér, szerkezeti racionalitás.

Itt állj!

Az építészet hangulat. A színház működése színházi szakemberek dolga. Ez a vélemény lehet álszerénykedés, problémamegkerülés. Ettől még tény. A határozott, pontokba foglalt kinyilatkoztató, ábrákkal megtámasztott műleírás megbicsaklott, mert képtelenség több hónap munkáját magyarázatokká váltani. A terv önmagáért beszél. A félreértésekkel együtt meggyőző egész. A szerkezetek megépíthetők. Meggyőződésem, hogy a tervpályázat a lépték megfelelő ábrázolás szintjén komplex, a tervezés valamennyi ágazati munkáját felfogó, lehetőség szintű megoldás. Mit értünk a komplexitás alatt? Az építészeti téregyütttest. A funkcionális kapcsolatrendszert. A környezeti, városléptékű igényeket. Az épület működőképességét. A gépészeti rendszereket. A világítást. Szerkezeti racionalításokat. Anyagokat. Színeket. Fényeket. Élő természetet. A feltételként meghatározott beépítési kötöttségek a vártnál nagyobb tervezési szabadságot biztosítottak, átjárható szabad formálást tettek lehetővé. A racionális térbeli

szervezés érzelmgazdag együttessé változott, ha a tervezési feladatot összefüggő egységes egészként kezeljük. Ha a szakmai problémák lebontható, emberi feladatokká válnak. Ha a közreműködő szakmák képviselői egyenrangú feladatmegoldó együtttest alkotnak. A színház az a fajta építészeti feladat alkotói lehetőség dolgában, amely emelkedett szellemi tartalmat igényel. Megfoghatatlan, materiális, mérhető kategóriákon túlmutató, a hely szelleméhez kötött teljesítmény. Magyarország nemzeti önértetét kifejező középületei a Nemzeti Múzeum klasszicista épülete, az Operaház, a Budai Vár, az Esztergomi és az Egri Székesegyház, Pannonhalma, a Múcsarnok vagy az Országház. A hely szelleméből kinőtt egyéni akaratként megépült épület. Nemzetünké. Sajátunk. Jelképek. Adott korok szellemi termékei.

A Nemzeti Színház.

Miről kell a terv kapcsán beszélni? A racionális, technológiai, működőképes szerkesztésről. A változtatást tűrő képességről. A formáról, amely csak következmény. Változtatható, javítható következmény, amely nem meghatározó lényeg. Aminél sokkal fontosabb egy beépített terület hangulata, emberi közérzet meghatározó szerepe, az átjárhatóság, a zöld beágyazás.

A térmeghatározás monumentális, adhat nemzeti közérzetet. A színészre és nézőre egyformán hatással lehet. A térbeli és funkcionális terv egyszerű. Sem védeni, sem magyarázni nem kell. Szándékunk jó.

Az eredmény megítélendő.

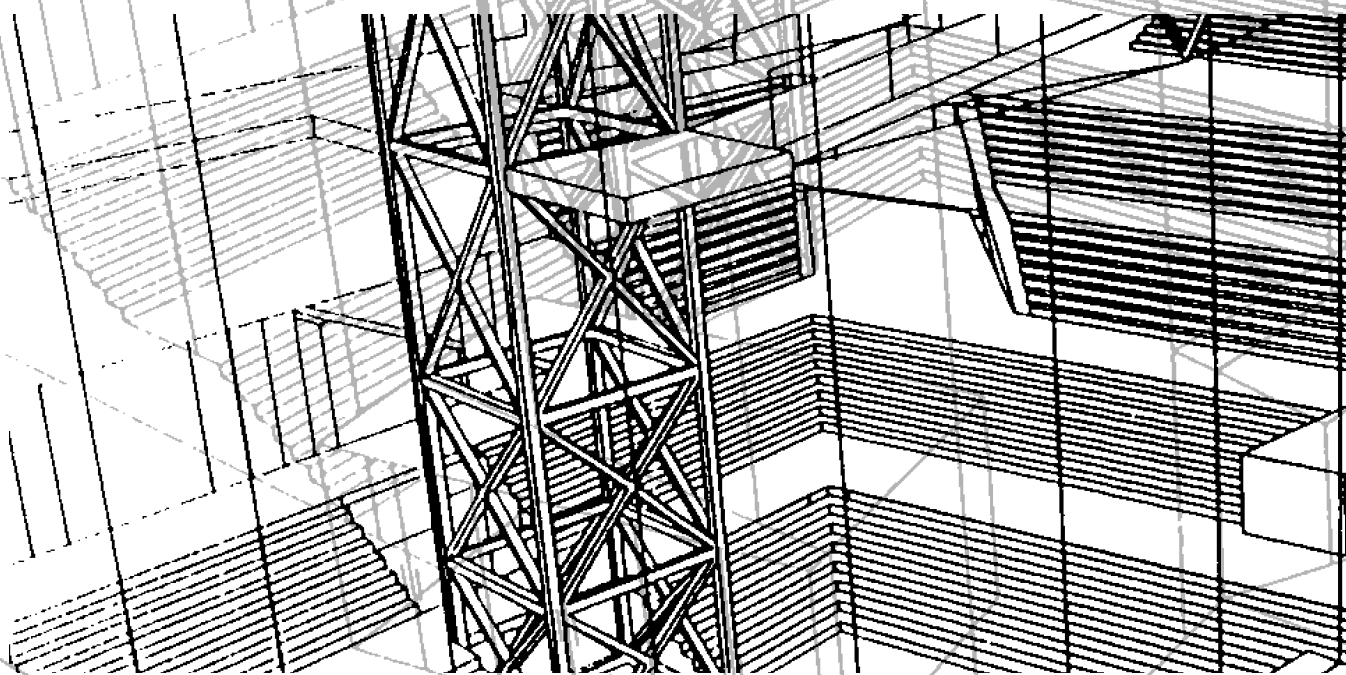
SZERKEZETEK

Monolit vasbeton falak, födémelek, acél rácsostartók. Hagyományos, az átlagos, hazai, megszokott szerkezeti méreteket nem meghaladó módon. Az épület általában problémamentes. A nézőtéri tömeg valamint a központi büfé építészeti formái szokatlanok, de szerkezetiileg követhetők, acél vagy vasbeton vázas lövelt beton vagy rabc jellegűek. Továbbtervezésnél fegyvermezhető, ésszerűsíthető szerkezetek. A térbeli rácsot tartó oszlopok túl magas, karcsú, acélső pilléreinek kihajlási hosszát feszítőművekkel lehet csökkenteni. Ennek ábrázolási lehetősége a terv léptékét meghaladja. Az épület megépíthető, a tervlapok az épület hangulatát és a fő szerkezeti rendszerét ábrázolja.

ANYAGOK

Hagyományos színházépülettel kapcsolatos rögzített érzeteink szerint nemes anyagok tartoznak a funkcióhoz. Márvány, bordó bársony, aranyozás, gipsztukkó. Tervezett épületünk szerkesztése, a kor, az építészeti felfogás eltér a hagyományos szemlélettől. Az ünnepélyesség a kultúra templomának hangulata más módon is elérhető. Ez nem a modern mai kor építészetének találmánya. Az ókor egyiptomi templomait a „tákos” paraszt Notre Dame vagy az egri Liceum provinciális épületén belátható tény.

Budapest belvárosának épületeire a tömbszerű homokkő lábazat és a vakolat architectuma jellemző. A Nemzeti Színház nem Budapest magánügye. Egy

egész ország identitásának kifejezője. Szimbolikus, szellemi jelentőségű az épület funkcióján túl. Elrajzolt jó értelmű provincialitás, amely túlnő minden belegondolt, túldimenzionált politikai szándékon. Épületünk az egyszerű és összetett terekben feszültségekre épül. Zártság és nyitottság. Tömör plasztikus tömegek, könnyed üveg határolta terek. A közönségvonulatás ősi módszere. Allandóan változó térbeli látványeffektusok. A kint és a bent problematikája. Az anyagszerű megjelenés az üvegfelületeknél. Feszítőhuzalos, tappancsos üvegtáblák, bordázatmentesen légies térelhatárolásként. A színházi funkciók üzemi fegyvermezettsége által körülölelt közönségvonlatató lépcsős tér. Mozcássérültek külön előterü bejárata, liftes végigjárhatósága megoldott. A protokollvendégek liftes – előcsarnok légtérén átvonuló hídon – nézőterre vezetése a belső és külső tér látványát a vonulásba kapcsolja, amely belemagarázott áttétekkel a nemzeti öntudat megnyilvánulása, európai látványélményt jelent.

ÉPÜLET ÉS JÁTÉKTEREK

Az egész épület funkcionális elrendezésében a színház mindenhatóságát akarja reprezentálni. Puha és lágy, íves és szögletes, amfiteátrumra utaló terek együttese. Az előcsarnok lépcsős érkezés induló tere, a büfé „lebegő” kagylója, a külső térben a nézőter alatti szabadterei öntevékeny színpad az alternatív lehetőségek tárháza. A célfunkciók túlmutató színházi terek.

KÖRNYEZET

Kegyetlen határok közé szorított oldottság. Belső fegyelem közé szervezett lazaság. Oszlopsorral fegyvelmezett bomlottság. Merevség és játékosság. Az „Isteni Színjáték” és cirkuszi pojácaság. Isteni bohócság. Differenciáltság és egyszerűség. Valamikori beépítés nosztalgikus utánérzése helyett terepmozgásos dombos-völgyest, épület alatti átvonuló igazi zöldfelület. Keyés burkolat. Budapest belvárosában idegennek tűnő térben megmozgatott zöld találka-gödör borostyánnal befuttatott vaskos kötömb, menhir-, dolmenszerű pillérek, sziklatömbyszerű építmények. Az épület alatti átjárhatóság a valamikori beépítés alteregója.

AUTÓBUSZ-PÁLYAUDVAR: NEMZETI SZALON

Modernkori műemlék, vagy műemlék jellegű épület-együttes. Megtartása semmiféle megbontást nem tűr. Csak kiegészítése, továbbépítése lehet megoldás. Adottságainál ideális, összetett, zárt és nyitott kiállítási épület. Kultikus épületigényességgel továbbfejleszhető tér. A színház átjárható tereivel szorosan összefüggő, önálló építészeti produkció. Nemzeti Szalon céllal történő átépítése a Nemzeti Színházzal való összekapcsolása oda-vissza ható felértékelést jelent a két épület kapcsolatában.

*Nyíregyháza, 1997. április hó
Bán Ferenc építész*